

مداوای مجروحان؛ چیزی فراتر از دانش پزشکی
گفت‌وگو با دکتر محمدرضا ظفرقندی، پزشک تیم اضطرابی جنگ

۲۲

حکمرانی در سایه «ترس فراگیر»

استبداد و وابستگی؛ فصل مشترک سلطنت پدر و پسر

۲۳

مهارت استاد در ارادت به حضرت

مروری بر پرده «پار یافتن حضرت مسلم(ع) خدمت امام حسین(ع)» اثر فتح‌الله قوللرا قاسمی

۲۴

همیشه در فرهنگ

نگاهی به نقش آفرینی‌های بازیگرانی که نقش عبیدالله بن زیاد را در سینما و تلویزیون ایفا کرده‌اند

شمایل یک شریر

شری‌ر کلاسیک‌دنیای درام، در بنیادی ترین شکلش، درست در نقطه

بازیگری

مقابل قهرمان کلاسیک قد علم می‌کند. شری‌ر یک کلاسیک فاقد ویژگی‌ها و سجایایی است که در قامت قهرمان می‌بینیم و همینطور دارای خصلت‌ها و خصوصیاتی است که قهرمان فاقد آنهاست. یک شری‌ر درست طراحی شده می‌تواند به اندازه قهرمان بار نمایش را به دوش بکشد و به ایجاد کشمکش یاری برساند. عبیدالله بن زیاد، مشهور به ابن‌مرجانه یا ابن‌زیاد، یکی از شخصیت‌های شری‌ری است که در واقعه کربلا و به شهادت رساندن امام حسین(ع) نقش مهمی داشت. شخصیت ابن‌زیاد به‌عنوان شری‌ری کلاسیک که قطب منفی درام را تشکیل می‌دهد در فیلم‌ها و سریال‌هایی که درباره واقعه کربلا ساخته شده، توسط بازیگران مختلفی بازی شده است. تعدادی از فراموش‌نشدنی‌است و ابداعی جدید از ماهیت و شخصیت ابن‌زیاد را به تصویر کشیده‌اند. در این مطلب نگاهی به تعدادی از این نقش‌آفرینی‌ها انداخته‌ایم. سعیدی در اجرای نقش ابن‌زیاد توانسته بود همراهی مخاطب را جلب کند و از این شخصیت منفی فرصتی برای ارائه قدرت بازیگری‌اش بسازد.

فیلم سفیر (۱۳۶۱)

«سفیر» فیلمی به کارگردانی فریبرز صالح و نویسندگی خودش و کیهان رهگذار، داستان قیس بن مسهر است که با نامه‌ای از سوی حسین بن علی برای سلیمان بن مرد خزاعی راهی کوفه می‌شود و در راه به‌دست مأموران ابن‌زیاد، والی کوفه دستگیر می‌شود و به زندان می‌افتد. در زندان به‌وی گفته می‌شود که در صورت سخنرانی علیه حسین بن‌علی از زندان آزاد خواهد شد. وی با پذیرش این شرط روی منبر می‌رود، اما علیه یزید سخنرانی می‌کند. پس از این سخنرانی قیس به دستور ابن‌زیاد کشته می‌شود. مرحوم عزت‌الله مقبلی که صدایش از تصویرش برای علاقه‌مندان به سینما آشناتر است، در نقش ابن‌زیاد ظاهر شد. ابن‌زیاد سفیر تک‌بعدی است و در حاشیه داستان قیس بن مسهر قرار دارد.

سریال روایت عشق (۱۳۶۶)

«روایت عشق» سریالی به کارگردانی علاءالدین رحیمی و نوشیروان ارجمند است که در سال ۱۳۶۴ از شبکه یک پخش شد. این مجموعه تلویزیونی نخستین سریالی است که بعد از انقلاب اسلامی درباره قیام عاشورا و حماسه کربلا ساخته شد. این سریال داستان عهدشکنی مردم کوفه و ظلم و جور یزیدیان علیه خاندان پیامبر اسلام(ص) بود. در کنار روایت حوادث کوفه تا پیش از قیام عاشورا، حرکت کاروان امام حسین(ع) به سمت کربلا و فجاجیع روز عاشورا و ستمی که به آنان روا شد، در این مجموعه به تصویر کشیده شده است. مرحوم رضا سعیدی، بازیگر نقش ابن‌زیاد در این سریال بود که نقش آفرینی او هنوز در خاطره جمعی بینندگان این سریال باقی مانده است. نقش سعید در این سریال کوتاه بود، اما او با این نقش به تماشاگران شناسنده شد. همین نشان می‌دهد اجرای او از این نقش تا چه حد مؤثر بوده است.

سریال معصومیت از دست‌رفته (۱۳۸۲)

«معصومیت از دست‌رفته» سریالی به کارگردانی داوود میرباقری محصول سال ۱۳۸۲ بود. داستان این سریال به سده نخست هجری برمی‌گردد و با محوریت شخصیتی به نام شوذب شکل می‌گیرد. شوذب از یاران علی(ع) است؛ منتهی اکنون خزانه‌دار کوفه و امویان شده‌است. میرباقری شوذب را در میانه عشق بین آرن تزسیم می‌کند؛ نخستین زن ماریاست که زمانی مسیحی بوده و خاطرات شیرینی از دوران خلافت‌علی(ع) دارد که به منزل آنها سر می‌زده و دستگیر فقر و تنگدستی‌شان بوده است. دیدن شوذب، ماریا را به یاد علی(ع) می‌اندازد و همین به‌تدریج علاقه او را به شوذب شکل می‌دهد. ماریا که پس از مرگ مادر به دیر سپرده شده و به کسوت راهبه‌ای مسیحی در آمده‌است، همچنان دل در گرو عشق شوذب دارد و برایش پیام‌های عافعی می‌فرستد و در مواجهه بین این دو، شوذب نیز گرفتار عشق ماریا می‌شود. اما زن دوم یک یهودی است به نام حمیرا که با شمایل کولی‌وار خویش دل شوذب را می‌رباید و او را به‌تدریج با وسوسه به راهبایی بیشتر به دستگاه خلافت امویان، از ایمان دور می‌سازد.

در این سریال، داریوش فرهنگ نقش ابن‌زیاد را بازی می‌کند. فرهنگ با تکیه بر صدای خاص و بازی پر تکلفی که سبب او در بازیگری است، شخصیت ابن‌زیاد را تصویر کرده است؛ تصویری که فرهنگ از ابن‌زیاد می‌سازد حاکی می‌ریزک و در عین حال طالب و تشنه قدرت است که سعی می‌کند با نیرنگ و خدعه بر قدرتش بیفزاید و از هر موقعیتی برای مستحکم کردن جایگاه خود در دارالخلافه بهره ببرد.

تعزیه ایرانی همچنان نفس می‌کشد

تعزیه‌داران می‌گویند مردم هنوز به این نمایش آیینی علاقه دارند و این هنر زنده می‌ماند

دریافت کردم و بعد از آن ۲سال در روزهای ۲۸صفر در حرم رضوی به اجرای پرده‌خوانی می‌پرداختم.»

گروه تعزیه امام زئوف(ع) در ۴کشور

این هنرمند از اجرای برنامه امسالش در ایام محرم توضیح می‌دهد: برنامه نقلی و تعزیه‌خوانی به دعوت از افراد علاقه‌مند به این هنر بوده و ما یک سال در گیر تولید و پیگیری کارها برای اجرا بودیم. گروه تعزیه به امام زئوف، گروهی است که حسن بصیری تشکیل داده و خودش کارگردانی تعزیه را بر عهده داشته و امیر محمد داوودی هم تهیه‌کننده و سرمایه‌گذار این اجراهاست. بصیری درباره گروهش توضیح می‌دهد: «علاوه بر گروهی که داریم، به‌صورت مجازی با چند دوست اروپایی آموزش داشتیم و آثرفر از گروه ما مقیم اروپا و از کشور آفغانستان هستند. قبل از شروع اجراها چند روز جلوتر

امدیم و اجرا داشتیم.» این گروه در ۴کشور اسکانددنای و شمال اروپا اجرا دارند که نخستین کشوری که تعزیه و پرده‌خوانی و نقلی در آن اجرا شد، کشور نروژ بود.

سریال مختارنامه (۱۳۸۹)

به‌یادماندنی‌ترین اجزا از شخصیت ابن‌زیاد را فرهاد اصلاتی در سریال «مختارنامه» به کارگردانی داوود میرباقری ارائه داده است. ابن‌زیاد اصلاتی، در عین زیرک بودن، متوهم و بی‌رحم است و برای رسیدن به خواسته‌اش از هیچ کاری فروگذار نیست. اصلاتی خود درباره اجرایش در نقش ابن‌زیاد گفته: «اجراهای داریوش فرهنگ، رضا سعیدی و عزت‌الله مقبلی را از این نقش دیده بودم. می‌دانستم که حاصل کارم با آنها مقایسه خواهد شد، ولی انصافا سناریو بی‌نظیر بود. من هم تلاش کردم با درک کاملی از این شخصیت جلوی دوربین بروم؛ چون واقعا همه عوامل از بهترین‌ها بودند و باید با شناخت کار را شروع می‌کردم؛ به همین دلیل رفتم سراغ منابع تاریخی که خواندن برخی از آنها مثل تاریخ بیهقی و طبری و… راحت نبود. چندین مختارنامه داریم. خودتان در انتهای تیزر این سریال منابع را می‌دیدید. من هم کوشیدم آن قدری بخوانم و جلو بروم که از نظر فکری در فضای آن دوران قرار بگیرم. حالا می‌فهمید چه می‌گویم. فکسر می‌کنم یکی از علت‌های دیده شدن ابن‌زیاد همین بود که من طولی‌وار چیزی را نمی‌گفتم. ضمن اینکه واقعا خودم را از کار جدا نمی‌دیدم. اگر ۴روز کار داشتیم و شروز بازی نداشتیم، حتما در آن ۵روز ۳۰۲بار سر صحنه می‌رفتم. حتما بازی دیگران را می‌دیدم. خودم را یک‌ساز می‌دیدم در یک سمفونی و نمی‌خواستم چیزی بیرون بزنم و به‌اصطلاح فالش شود، اما واقعا مهم‌ترین کمک، حضور خود میرباقری بود. بگذارید این طوری بگویم که میرباقری در مختارنامه بهترین خودش بود. درباره اصلاتی هم می‌شود گفت او در نقش ابن‌زیاد یکی از بهترین‌های خودش بود.

فیلم رستاخیز (۱۳۹۱)

«رستاخیز» احمدضادرویش بعداز یک‌هفته کش و قوس بالاخره اکران آنلاین شد و آنهاکه به دیدن فیلم‌های تاریخی و مذهبی علاقه‌مندند روایت درویش از واقعه کربلا را تماشا کردند. در این فیلم، بابک حمیدیان هم نقش ابن‌زیاد و هم نقش یزید را بازی کرده‌است. خودش درباره بازی در نقش ابن‌زیاد گفته: «اجرای که من برای ابن‌زیاد در نظر گرفتم با اجرای عزت‌الله مقبلی، داریوش فرهنگ و فرهاد اصلاتی فرق دارد؛ هر چند بازی همه این بزرگان بازیگر در آثار مختلف برای این نقش مشترک متفاوت است.» نه خود فیلم و نه بازی حمیدیان آنچنان که باید دیده نشد.

مردم؛ مهم‌ترین عامل حیات هنر نقلی

حسن بصیری بر خلاف دیگر تعزیه‌خوانان و هنرمندان نقل و پرده‌خوان آینده روشنی را برای این هنر ترسیم می‌کند و به همشهری می‌گوید: «به‌نظر استقبال مردم مهم‌ترین عامل زنده ماندن این هنر است؛ هنری که نسل به نسل و به شکل شفاهی به دوران امروز ما رسیده است. وضعیت نقلی در ایران، رو به رشد و پیشرفت است؛ چرا که مردم ما به آن علاقه دارند، در قدیم پرده‌خوانی‌ها عموما در قهوه‌خانه‌ها انجام می‌شد و حالا که رسانه آمده است، تلفیق رسانه با هنر نقلی و پرده‌خوانی باعث آشنایی و بسط و گسترش بیشتر این هنر شده است.»

مخاطبی که تشنه داستان است

این هنرمند گفت: ایرانیان و حتی مردم دیگر کشورها تشنه داستان هستند که اگر آموزش به اندازه کافی باشد، این هنر بیش از هر چیز

معاون ادبی جدید خانه کتاب

ابراهیم اسماعیلی اراضی، سر پرست معاونت شعر و ادبیات داستانی مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران شد. به گزارش همشهری، سا‌حکم علی‌رفغانی، مدیرعامل و رئیس هیات مدیره مؤسسه خانه کتاب و ادبیات ایران، همکار ما در روزنامه همشهری آقای ابراهیم اسماعیلی اراضی، به‌عنوان سرپرست معاونت شعر و ادبیات داستانی، مؤسسه خانه‌کتاب و ادبیات ایران منصوب شد. ابراهیم اسماعیلی‌اراضی، ترانه‌سرا، شاعر، روزنامه‌نگار و منتقد ادبی دوم دی‌ماه ۱۳۵۳در اصفهان به دنیا آمد. غزل، ترانه و آموزش و نقد ادبی از مهم‌ترین فعالیت‌های وی در حوزه شعر است. اسماعیلی‌اراضی از سال ۱۳۷۰سروشن را آغاز کرده و از سال ۱۳۷۷در برنامه‌های مختلف ادبی کشور، حضور داشته‌است. ۲مجموعه شعر «غزل مزل» و «هنی‌دانه‌ها» از وی منتشر شده‌است. «از عشق تا عشق» نیز کتاب دیگر اوست که شامل یک گفت‌وگوی بلند با حسین منزوی است. تعدادی از تصنیف‌ها و ترانه‌های اسماعیلی نیز در قالب تک‌ترانه و آلبوم، به گوش فارسی‌زبانان رسیده‌است. اسماعیلی در بسیاری از برنامه‌های ادبی کشور به‌عنوان مجری و کارشناس آموزش، داور و برگزار کننده، حضور داشته و دارد. او در مطبوعات و سایت‌های ادبی نیز به‌عنوان ویراستار و نوسنده فعالیت می‌کند. روزنامه همشهری برای همکار خود در این مسسؤولیت ادبی آرزوی موفقیت می‌کند.

تصویرسازی جمهوری احمدشاه خلجی

گزارش

تجلیل از خالق «شب‌دهم»

در مراسم تکیه سینما از جمال شورجه کارگردان دفاع مقدس تقدیر شد

در دومین روز از سو‌گواره «سینما تکیه» از جمال شورجه به‌عنوان یک مجاهد و ایثارگر عرصه فرهنگ و انقلاب و امیر حسین شریفی تهیه‌کننده پیشکسوت سینمای ایران تقدیر شد. این مراسم عصر روز یکشنبه، ۹ مردادماه ۱۴۰۱، با حضور سیدمهدی جوادی مدیرعامل سینمایی فارابی، هادی طحان‌نظیف سخنگوی شورای نگهبان، جمال شورجه کارگردان فیلم سینمایی «شش‌دهم»، امیر حسین شریفی تهیه‌کننده این اثر، سیدجواد هاشمی یاز یگر، کارگردان و تهیه‌کننده، ابراهیم اصغری تهیه‌کننده، سیدسعید سیدزاده تهیه‌کننده سینما، سیداحمد میر‌علایی تهیه‌کننده و مدیرعامل سابق بنیاد سینمایی فارابی و تنی چند از سینماگران و علاقه‌مندان به سینما و فرهنگ عاشورا در سسالن زنده یاد عباس کیارستمی بنیاد سینمایی فارابی بر گزار شد.

نمونه بارز یک هنرمند انقلابی

هادی طحان‌نظیف، سخنگوی شورای نگهبان به‌عنوان نخستین سخنران این مراسم ضمن عرض تسلیت به مناسبت ایام سوگوری حضرت اباعبدالله و ماه محرم، با تقدیر از سال‌ها فعالیت سینمایی و مجاهدانه جمال شورجه در این عرصه فرهنگی گفت: من در حوزه سینما درس پس می‌دهم، اما می‌دانم که سینما یکی از مهم‌ترین‌های نمادهای فرهنگی در دنیا به‌شمار می‌رود. وی ادامه داد: این یک واقعیت است که سینمای قبل از انقلاب اسلامی وضعیت خوبی از نظرس محتوای دینی نداشت و به غیر از سینمای روشنفکری و موج نو، مابقی سینما در جهت تعالی جامعه حرکت نمی‌کرد تا جایی که پیش از انقلاب پای در راه انحراف و انحطاط گذاشته بود.

من سرباز جبهه فرهنگی نظام هستم

در ادامه این مراسم، جمال شورجه روی صحنه آمد و گفت: از همه عزیزانی که در این جلسه حضور دارند، تشکر می‌کنم که به این محفل هنری و عاشورایی تشریف آوردند. زحمات این فیلم را زنده‌یاد رحیم رحیمی‌پور و امیرحسین شریفی به دوش کشیدند. صحنه‌ای را در این فیلم به یاد دارم که قرار بود فردی از بالای بل پرت شود که خود جهانبخش سلطانی قبول کرد این کار خطرناک را انجام دهد. او برای این فیلم خیلی تلاش کرد و همراه تیم تولید بود. این کارگردان در ادامه اظهار کرد: سینمایی‌ما با گذشته تفاوت‌های بسیاری دارد

و اکنون به برکت جمهوری اسلامی ایران صاحب نام و نشان است و به‌عنوان الگو در جهان معرفی می‌شود. آمریکانیز از این موضوع واهمه دارد و این حجم از کارشنکری را انجام می‌دهد. ما امروز به لطف خدا و رهبری امام راحل و رهنمودهای مقام معظم رهبری تبدیل به یک نمونه و الگو شده‌ایم و قلب آسیا به‌تأسی از جمهوری اسلامی به یک‌قلب‌واحد بدل شده‌است. وی در این‌باره ادامه داد: این جبهه، متشکل از کشورهای ایران، عراق، سوریه، یمن و دیگر کشورهای آزادنیوا‌است که خار چشم آمریکا و دشمنان شده‌است. تمام لگد برانی‌های آمریکا هم به گسترش نفوذ جمهوری اسلامی ایران در منطقه و دنیا بازمی‌گردد. شورجه افزود: من در نظام مقدس جمهوری اسلامی کوچک‌در حوزه هنر و سینما هستم که توفیق سربازی در این عرصه را داشتم. در اینجا در بین شما از خدا می‌خواهم همه فیلسازان انقلابی را سلامت بدارد و جویایان صادق، هنرمند عزیزان را که به تازگی او را از دست دادیم قرین رحمت کند. فوت ایشان برای انقلاب اسلامی در حوزه هنر لطمه را ادامه دهند. در ادامه دومین روز از مراسم «سینما تکیه» ویدئو کوتاهی از جهانبخش سلطانی بازیگر این فیلم روی پرده رفت و او از شورجه تقدیر و تشکر به‌عمل آورد.

عزاداران شب‌دهم محرم

پیوند ماجرای عاشورا با انقلاب و دفاع مقدس؛ این جامانه به «شش‌دهم» فیلمسی که جمال شورجه سال ۱۳۶۸کارگردانی‌اش کرد؛ به تهیه‌کنندگانی امیرحسین شریفی و بازی جهانبخش سلطانی در نقش اصلی. حلقه اتصال درام شب‌دهم در گذر از دوران پهلوی تا روزگار دفاع مقدس، ماجرای عاشورا است. این روایت شب‌دهم است: عزیز سحرخیز، در شب‌دهم ماه محرم پس از درگیری خیابانی عزاداران با مأموران ارتش که برای حمایت از چند آمریکایی ست به دوقلوب آمدند، از مملکه می‌گریزد و همسرش را تنها رها می‌کند. او تا سال‌ها بعد از حرکت خود احساس پشیمانی و حقارت می‌کند و موفق نمی‌شود فرزندش را که حالا ۱۶ساله شده، از زیر تأثیر برادر همسرش، نایب که عزاداران شب‌دهم ماه محرم را رهبری می‌کرده، خارج کند. پسر او به جبهه جنگ می‌رود و عزیز به دنبال پسر روانه جبهه جنگ می‌شود، اما در راه بر اثر موج انفجار دچار فراموشی می‌شود و پس از بهبودی خود را در موقعیت متفاوتی می‌بیند. شب‌دهم در ۱۳ تیر ۱۳۶۹اکران عمومی شد. فیلم شورجه در اکران این سال ۶۲۱هزار و ۳۸۲نفر مخاطب داشت. فیلم در بخش‌های مکررش از تلویزیون دیده شد.

مکت